

De Økonomiske Råd
Formandskabet

KAPITEL III
BETYDNINGEN
AF MERCHANTING
OG PROCESSING
FOR ØKONOMIEN

KAPITEL III

BETYDNINGEN AF MERCHANTING OG PROCESSING FOR ØKONOMIEN

Analyserne viser, at merchanting og processing har stået for en stor del af udviklingen i værditilvækst, produktivitet og lønkvoten i fremstillingssektoren. Værditilvæksten knyttet til merchanting og processing er således steget fra at udgøre 2 pct. af fremstillingsvirksomhedernes værditilvækst i 2005 til at udgøre 20 pct. 2022.

Merchanting og processing har samtidig bidraget til en højere produktivitet og et fald i lønkvoten.

Stigningen i merchanting og processing afspejler en strukturel udvikling, hvor en større del af danske virksomheders produktion og eksport finder sted i og fra udlandet. Det må forventes at indebære en svagere kobling mellem dansk lønkonkurrenceevne og samlet eksport.

Det er relativt få virksomheder, som har drevet denne udvikling. Disse virksomheder har haft en stor stigning i deres produktivitet og profit. Den øgede profit peger i retning af, at konkurrencen er svækket.

III.1

INDLEDNING

Kapitel II: Relativt få virksomheder bag M&P-stigning

Rapportens kapitel II beskrev, at det er en relativt lille andel af de danske virksomheder, der benytter sig af handelsformerne merchanting og processing (M&P), og som derfor står bag det stigende M&P-omfang. Hertil kommer, at kun ti fremstillingsvirksomheder står for 75 pct. af avancerne forbundet med M&P, og at ganske få virksomheder derfor formodes at stå for en betydelig del af værdiskabelsen knyttet til M&P. Kapitlet beskrev ydermere, at M&P-virksomhederne er karakteriserede ved at have et betydeligt højere produktivetsniveau, højere markupper og lavere lønkvote end andre virksomheder.

Hvad er bidraget fra M&P-virksomheder til produktivitet og lønkvote, ...

Kapitel II beskrev udviklingen i produktivitet og lønkvote for gruppen af M&P-virksomheder. I dette kapitel er fokus i stedet på betydningen af M&P for dansk økonomi med fokus på produktivitet og lønkvote. Førstnævnte har betydning for velstandsudviklingen i Danmark, men sidstnævnte kan have fordelingsmæssige konsekvenser samt effekter på de offentlige finanser og dermed den langsigtede holdbarhed, jf. *Dansk Økonomi, efterår 2022*. Kapitlet indledes i afsnit III.2 med at fokusere på de *M&P-virksomheder*, der er beskrevet i kapitel II. Afsnittet besvarer derfor spørgsmålet: Hvad er bidraget til den aggregerede udvikling i værditilvækst, produktivitet og lønkvote fra de *virksomheder*, som benytter sig af M&P?

... og hvad er bidraget fra selve M&P-aktiviteterne?

M&P-virksomhederne får imidlertid ikke kun indkomst fra M&P, men også fra traditionel indenlandsk produktion, inklusive traditionel vare- og tjenesteeksport, som ikke er M&P. Det betyder, at betydningen af M&P potentielt overvurderes, når der ses på M&P-virksomhedernes bidrag til værditilvækst, produktivitet og lønkvote, da der for eksempel medregnes værditilvækst i M&P-virksomhederne, som ikke er knyttet til M&P. I afsnit III.3 besvares derfor spørgsmålet: Hvad er bidraget fra *M&P-aktiviteterne* til udviklingen i samlet værditilvækst, produktivitet og lønkvote?

I kapitlet foreslås en ny metode til at opgøre bidrag fra M&P-aktiviteter

Dette spørgsmål har været genstand for analyser i en række tidligere publikationer, jf. eksempelvis Danmarks Statistik (2021), Nationalbanken (2023) og *Dansk Økonomi, forår 2023*. For at opgøre bidraget fra M&P-aktiviteterne til blandt andet værditilvæksten er det nødvendigt at gøre en række antagelser for at opdele en virksomheds værditilvækst i bidraget fra M&P-aktiviteter henholdsvis øvrige aktiviteter. Derfor er der ikke et objektivt, entydigt svar på, hvordan bidraget til værditilvæksten fra M&P-aktiviteterne mest retvisende kan opgøres. I kapitlet foreslås en ny metode til at opgøre bidraget til værditilvæksten, som kan anvendes på offentligt tilgængeligt data. Beregninger foretaget med

denne metode indikerer, at tidligere analyser, som har anvendt M&P-avancer som mål for værditilvæksten, overvurderer bidraget til dansk økonomi fra M&P-aktiviteterne. Det nye datasæt for danske virksomheders M&P-aktiviteter er anvendt til at validere en række af de antagelser, der ligger bag den nye metode. Herudover anvendes data på virksomhedsniveau til at opgøre bidraget fra M&P-aktiviteterne til udviklingen i produktivitet og lønkvote.

Diskussion og opsamling på både kapitel II og III

I kapitlets sidste afsnit, III.4, samles op på hovedkonklusionerne fra både kapitel II og kapitel III. Med afsæt heri diskuteres konklusionernes implikationer for dansk økonomi og økonomisk politik.

III.2

M&P-VIRKSOMHEDERS BIDRAG TIL VÆKSTEN

Hvor stort er bidraget fra M&P-virksomhederne?

I kapitel II blev det vist, at det er en relativ lille andel af virksomhederne, som har omsætning fra M&P, og at en håndfuld af disse M&P virksomheder står for en betragtelig del af værdiskabelsen fra M&P. Denne undergruppe betegnes i det følgende som M&P-superstjerner. I dette afsnit undersøges det, hvor stor en del af den samlede udvikling i timeproduktiviteten og lønkvoten, som kan henføres til hele gruppen af M&P-virksomheder og til M&P-superstjerne alene. Fremgangsmåden i afsnittet er at tage den udvikling i timeproduktiviteten og lønkvoten, som blev præsenteret i kapitel II, og sammenligne den med den generelle udvikling i private byerhverv i perioden 2000-20.

Store bidrag fra få virksomheder

Konklusionen er, at de 56 M&P-virksomheder står for knap 22 pct. af BVT-væksten i private byerhverv i perioden 2000-20. Heraf kan ca. 90 pct. af gruppens bidrag alene tilskrives fem M&P-superstjerner. M&P-virksomhederne bidrager desuden med 19 pct. af den samlede stigning i timeproduktiviteten og med et fald på 2 pct. point i lønkvoten i de private byerhverv. Igen er udviklingen hovedsageligt drevet af fem M&P-superstjerner, mens de øvrige 51 M&P-virksomheder kun har begrænset betydning for den samlede udvikling i timeproduktiviteten og lønkvoten. Det afspejler, at udviklingen i timeproduktivitet og lønkvote for de øvrige M&P-virksomheder ikke er væsentlig forskellig fra udviklingen for virksomheder uden M&P.

Afsnittets indhold

Afsnittet indledes med at definere M&P-virksomhederne og vise deres andel af økonomien målt ved beskæftigelse og værditilvækst. Derefter undersøges bidraget til den samlede vækst, samt produktivitets- og lønkvoteudviklingen.

M&P-VIRKSOMHEDERNES BIDRAG TIL VÆKSTEN

Dataudvælgelse: 56 M&P-virksomheder med data alle år i perioden 2000-20, ...

M&P-virksomheder defineres i dette afsnit på samme måde som i kapitel II, dvs. som virksomheder, der på et tidspunkt i perioden 2016-20 er observeret med omsætning fra M&P og som samtidig har gyldige regnskabsoplysninger i alle årene 2000-20, samt tilhører branchegrupperingen private byerhverv i alle årene. Det resulterer samlet set i 56 M&P-virksomheder. Samme afgrænsning blev anvendt i kapitel II og er beskrevet i boks II.1 i kapitel II.

... som står for en betydelig del af værdiskabelsen fra M&P

De primære virksomhedsdata dækker næsten hele aktiviteten knyttet til M&P. Således omfatter de primære virksomhedsdata 96 pct. af den registrerede omsætning fra M&P i Udenrigshandelsstatistikken.¹ Som nævnt ovenfor fokuserer analyserne på 56 M&P-virksomheder, hvor der foreligger regnskabsdata tilbage til år 2000. Disse 56 M&P-virksomheder stod i år 2019 for 71 pct. af de samlede avancer fra M&P i primære virksomhedsdata. Det dækker over, at der i højere grad er tale om fremstillingsvirksomheder, hvor avancerne er højere, jf. kapitel II, afsnit II.2. De 56 virksomheder må således forventes at stå for hovedparten af den samlede værdiskabelse i Danmark i forbindelse med M&P.

Fem M&P-superstjerner dominerer gruppen

Gruppen af 56 M&P-virksomheder domineres desuden af fem M&P-superstjerner, som tilsammen står for 81 pct. af avancerne fra M&P i gruppen. Disse fem M&P-virksomheder repræsenterer et udsnit af de 10 virksomheder, der er beskrevet som M&P-superstjerner i kapitel II, og hvor der samtidig foreligger data i hele perioden 2000-20.² Disse fem virksomheder har træk, som andre steder i litteraturen betegnes superstjernekaraktistika, f.eks. har de meget høj produktivitet og har meget høje markupper.

1) Forskellen afspejler, at virksomhedsdata ikke er en totaltælling, jf. boks II.1 i kapitel II.

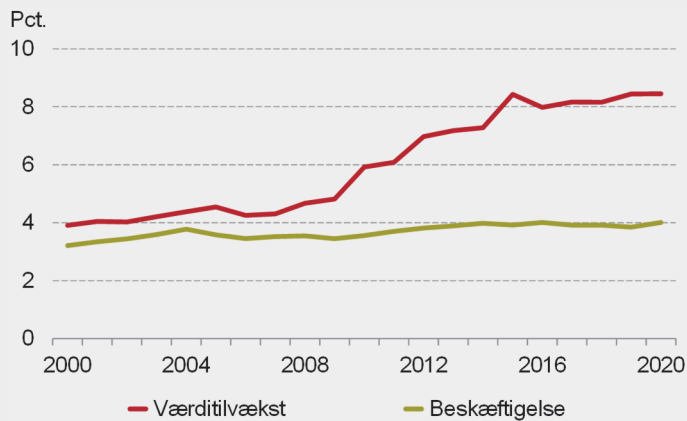
2) Der er i analyserne i dette kapitel fokuseret på de fem største af superstjernevirksomhederne, jf. kapitel II. Det skyldes dels diskretionshensyn og dels, at det ikke er alle af superstjernevirksomhederne, hvor der er tilgængelige regnskabsdata tilbage til 2020, som er nødvendige for at udføre analyserne i dette kapitel, jf. boks II.1 i kapitel II.

M&P-virksomheder udgør en større del af økonomien, ...

De 56 M&P-virksomheder stod i 2000 for godt 3 pct. af den samlede beskæftigelse i de private byerhverv og 4 pct. af den samlede værditilvækst, jf. figur III.1.³ I perioden 2000-20 steg disse M&P-virksomheders andel af den samlede værditilvækst til over 8 pct., mens deres andel af den samlede beskæftigelse blot steg til 4 pct. M&P-virksomhederne er således blevet gradvist vigtigere for dansk økonomi over perioden, men primært gennem bidraget til værditilvæksten. Det bør desuden bemærkes, at M&P-virksomhedernes andel af beskæftigelse og værditilvækst er et underkantsskøn, da de 56 M&P-virksomheder ikke udgør alle M&P-virksomheder i slutningen af perioden, jf. ovenfor.

FIGUR III.1 M&P-VIRKSOMHEDERNES ANDEL AF ØKONOMIEN

M&P-virksomhederne udgør en stigende andel af økonomien, især målt ved andelen af BVT i de private byerhverv.

Anm.: I beregningen sammenholdes BVT og beskæftigelse for 56 M&P-virksomheder, der har gyldige regnskabsoplysninger i hele perioden 2000-20, med samlet BVT og beskæftigelse i private byerhverv. Beregningerne er beskrevet i boks III.1.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger samt egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

3) Private byerhverv dækker over brancherne industri, bygge og anlæg samt private serviceerhverv fratrukket skibstransport, jf. boks II.1 i kapitel II.

BOKS III.1 BEREKNINGER AF BIDRAG FRA M&P-VIRKSOMHEDER

Denne boks viser, hvordan BVT, timeproduktiviteten og lønkvoten kan korrigeres for bidrag fra M&P-virksomhederne.

Udgangspunktet for beregningerne er de 56 M&P-virksomheder, der blev beskrevet i boks II.1 i kapitel II. Desuden fokuseres der på de fem M&P-superstjerner med den højeste M&P-omsætning. Bemærk, at det pga. diskretionshensyn ikke er muligt at vise resultater for M&P-superstjerne i årene 2000 og 2004. Derfor laves nogle beregninger for M&P-superstjerne som ændringer fra 2001 til 2020, mens det i andre beregninger bare undlades at vise år 2000 og 2004.

Virksomhed i 's værditilvækst, timebeskæftigelse og lønsum på tidspunkt t er givet ved henholdsvis VT_{it} , $besk_{it}$ og $løn_{it}$.

Med baggrund i data på landsplan for private byerhverv beregnes værditilvæksten for øvrige virksomheder som den samlede værditilvækst fraregnet værditilvæksten for M&P-virksomheder

$$VT_t^{\text{øvrig}} = VT_t - \sum_{M\&P} VT_{it}$$

hvor VT_t er den samlede værditilvækst i private byerhverv på tidspunkt t . De øvrige virksomheders beskæftigelse og lønsum findes på lignende vis. Vækstbidraget til BVT fra M&P fra tidspunkt 0 til t findes som

$$\frac{\sum_{M\&P} VT_{it} - \sum_{M\&P} VT_{i0}}{VT_t - VT_0}$$

Vækstbidraget for M&P-superstjerne og de øvrige virksomheder findes på tilsvarende vis.

Den samlede timeproduktivitet og lønkvote i private byerhverv på tidspunkt t findes på baggrund af aggregeret data som

$$tp = \frac{\text{værditilvækst}}{\text{timer}} \quad \text{hhv.} \quad lk = \frac{\text{løn}}{\text{værditilvækst}}$$

Når M&P-virksomhedernes samlede bidrag fraregnes fås

$$tp_t^{ej\ M\&P} = \frac{VT_t^{\text{øvrig}}}{\text{timer}_t - \sum_{M\&P} besk_{it}} \quad \text{hhv.} \quad lk_t^{ej\ M\&P} = \frac{løn_t - \sum_{M\&P} løn_{it}}{VT_t^{\text{øvrig}}}$$

hvor timer_t og $løn_t$ er den samlede timebeskæftigelse hhv. lønudgifter ud fra data på landsplan. Lignende beregninger kan laves ved kun at fratække bidragene for de fem M&P-superstjerner.

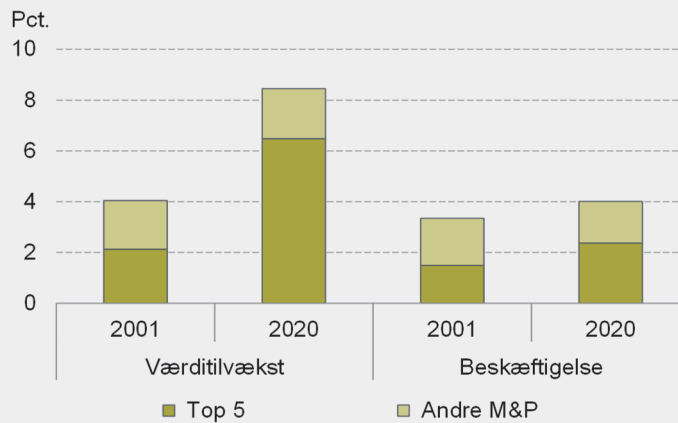
I beregningerne af realt BVT og timeproduktiviteten anvendes BVT-deflatoren for private byerhverv.

... og udviklingen drives af få virksomheder

Den samlede udvikling for gruppen af M&P-virksomheder dækker over forskellige udviklingsforløb for de fem M&P-superstjerner og de øvrige M&P-virksomheder. Således stiger beskæftigelsesandelen i de fem M&P-superstjerner fra 2001 til 2020, mens den falder for de øvrige 51 M&P-virksomheder, jf. figur III.2. Udviklingen i beskæftigelsen er dog beskeden sammenlignet med udviklingen i værditilvæksten, hvor de fem M&P-superstjerner går fra at udgøre ca. 2 pct. af værditilvæksten for private byerhverv i 2001 til at udgøre mere end 6 pct. i 2020. Sammenlignes de fem M&P-superstjerner med alle fremstillingsvirksomheder i Danmark, udgør de 6 pct. af beskæftigelsen i 2001 og 12 pct. af beskæftigelsen i 2020. På samme tid stiger de fem superstjerner andel af fremstillingssektorens værditilvækst fra 9 pct. til 30 pct. M&P-superstjerne udgør således en stigende og betydelig andel af fremstilling i Danmark.

FIGUR III.2 ANDELE: TOP 5 VS. RESTEN

De fem M&P-superstjerner andel af værditilvæksten i private byerhverv stiger fra 2 pct. i 2001 til 6 pct. i 2020. Dermed står M&P-superstjerne for hovedparten af væksten blandt M&P-virksomhederne.

Anm.: I beregningen sammenholdes BVT- og beskæftigelsesandele for de fem M&P-superstjerner med de øvrige 51 M&P-virksomheder i årene 2001 og 2020. Beregningerne er beskrevet i boks III.1. Bemærk, at det ikke er muligt at vise resultater for de fem M&P-superstjerner i 2000 pga. diskretionshensyn.

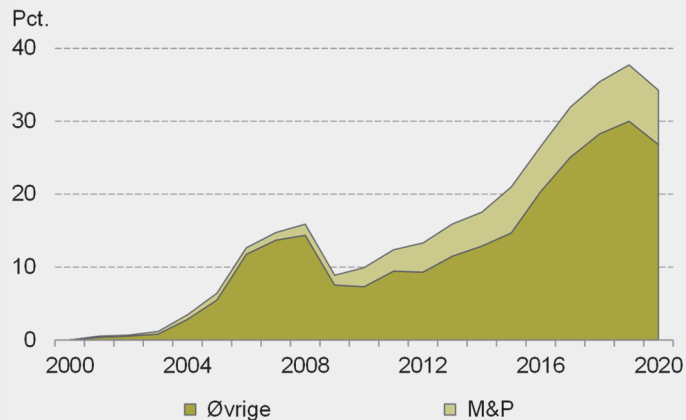
Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger samt egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Bidraget fra M&P-virksomheder svarer til 22 pct. af væksten fra 2000 til 2020

Den stigende betydning af M&P-virksomhederne kan også ses i deres bidrag til den samlede BVT-vækst i private byerhverv. I perioden 2000-20 bidrager M&P-virksomhederne således med 7 pct.point til BVT-væksten. Det svarer til 22 pct. af den samlede BVT-vækst på 34 pct. i de private byerhverv, jf. figur III.3. M&P-virksomhedernes stigende bidrag er særligt udtalt i perioden umiddelbart efter finanskrisen.

FIGUR III.3 BIDRAG TIL AKKUMULERET VÆKST

M&P-virksomhedernes bidrag til BVT-væksten svarer til 22 pct. af den samlede BVT-vækst i private byerhverv fra 2000 til 2020.

Anm.: I beregningen udskilles realt BVT for 56 M&P-virksomheder fra realt BVT i de private byerhverv. Beregningerne er beskrevet i boks III.1.

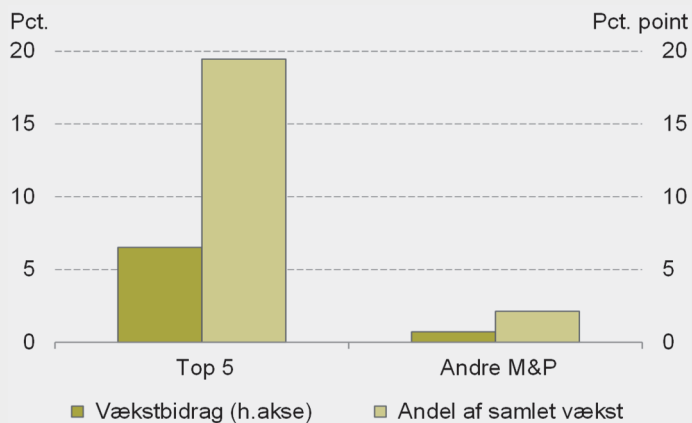
Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger samt egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Få virksomheder har stor betydning for væksten

Bidraget fra de 56 M&P-virksomheder er nærmest udelukkende drevet af de fem M&P-superstjerner. I perioden fra 2001 til 2020 bidrager M&P-superstjerneerne med godt 19 pct.point af den samlede vækst, mens de resterende 51 M&P-virksomheder kun bidrager med 2 pct.point, jf. figur III.4. Det er opsigtsvækkende, at så få virksomheder, som ved periodens start udgør ca. 2 pct. af økonomien målt ved både beskæftigelse og værditilvækst, har så stor betydning for den samlede vækst. Denne konklusion er relateret til en række analyser, der de seneste år har vist, at de største danske virksomheder har haft stigende betydning for lønkvoten og markuppen, jf. Héroux og Olsen (2022a), Finansministeriet (2022) og DI (2023).

FIGUR III.4 VÆRDITILVÆKST: TOP 5 VS. RESTEN

Stort set hele vækstbidraget fra gruppen af M&P-virksomheder er drevet af fem M&P-superstjerner. Således står de fem virksomheder for et vækstbidrag som svarer til 19 pct. af den samlede BVT-vækst i private byerhverv fra 2001 til 2020.

Anm.: I beregningen sammenholdes vækstbidraget til reelt BVT for de fem M&P-superstjerner med de øvrige 51 M&P-virksomheder i årene 2001 og 2020. Beregningerne er beskrevet i boks III.1.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger samt egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

M&P-superstjerner holder væksten oppe i fremstilling

Hidtil er M&P-virksomhedernes bidrag primært blevet sammenlignet med den generelle udvikling i de private byerhverv, men da M&P-superstjernepr. definition er fremstillingsvirksomheder, er det nærliggende at undersøge deres bidrag til udviklingen i fremstillingssektoren isoleret set.⁴ M&P-superstjernepr. havde en stor stigning i den reale værditilvækst fra 2001-2020, mens der samlet set var faldende real værditilvækst i de øvrige fremstillingsvirksomheder. Således havde alle fremstillingsvirksomheder (inklusive M&P-superstjernepr.) en vækst i den reale værditilvækst på 18 pct. i perioden. Denne vækst kan

4) Hvor beregningerne for de private byerhverv er baseret på nationalregnskabet ved udtræk fra ADAM's databank, så er beregningerne for fremstillingsvirksomhederne baseret på data for branchegruppe C i regnskabsstatistikken (REGN). Det skyldes, at fremstillingsvirksomhedernes merchanting-aktiviteter i nationalregnskabet er flyttet fra fremstillingsbranchen til engroshandelsbranchen, jf. baggrundsnotatet. BVT-deflatoren for de private byerhverv er fortsat anvendt i beregningerne.

opdeles i et bidrag fra M&P-superstjerne på 27 pct.point, mens bidraget til væksten fra alle de øvrige fremstillingsvirksomheder var negativt (- 9 pct.point). Det vil sige, at der samlet set var en tilbagegang i de øvrige fremstillingsvirksomheder.

M&P-virksomhedernes bidrag til produktivitetsudviklingen

Hvor stort er M&P-virksomhedernes bidrag til produktivitetsudviklingen?

I kapitel II, afsnit II.3, blev det dokumenteret, at timeproduktiviteten har været kraftigt stigende i gruppen af M&P-virksomheder, men at udviklingen dækker over en høj produktivetsstigning for de fem M&P-superstjerner, mens produktivetsvæksten for de øvrige M&P-virksomheder er mere sammenlignelig med virksomheder, der ikke benytter M&P. I dette underafsnit undersøges det, i hvilket omfang denne udvikling har været med til at drive den samlede produktivetsudvikling i de private byerhverv.

M&P-virksomheders bidrag svarer til 17 pct. af produktivetsvæksten

Samlet set steg timeproduktiviteten i de private byerhverv med 34 pct. i perioden 2000-20, jf. figur III.5. Denne produktivetsvækst kan dekomponeres i tre bidrag: 1) bidrag fra intern vækst i M&P-virksomheder, 2) bidrag fra intern vækst i ikke-M&P-virksomheder samt 3) forskydning af aktivitet mellem M&P- og ikke M&P-virksomheder, jf. boks III.2. En dekomponering af udviklingen viser, at den stigende timeproduktivitet internt i M&P-virksomhederne (de grønne søjler i figuren) bidrager til at øge den samlede timeproduktivitet med 6 pct.point over perioden, svarende til ca. 17 pct. af den samlede stigning. Denne andel er høj sammenlignet med de 56 M&P-virksomheders andel af værditilvæksten på 4 pct. i år 2000. Det resterende bidrag kommer fra stigninger i timeproduktiviteten i ikke-M&P-virksomheder (de røde søjler), mens reallokering af økonomisk aktivitet fra øvrige virksomheder til M&P-virksomheder (de grå søjler) stort set ikke bidrager til væksten.

Bidraget begrænses, da beskæftigelsesandelen for M&P-virksomheder er lille og kun stiger lidt

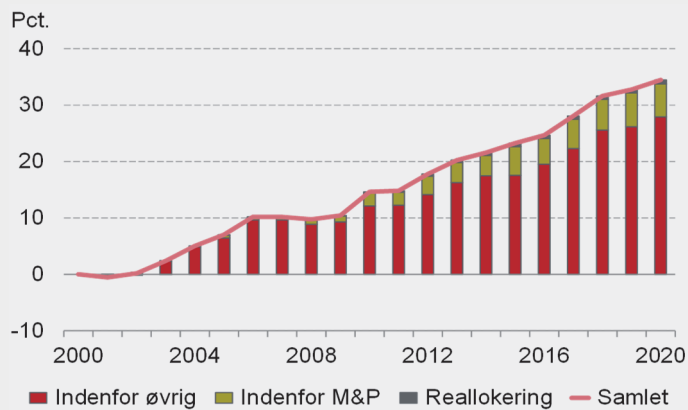
Det kan virke paradoksalt, at reallokeringsbidraget ikke er større, når M&P-virksomhederne over perioden udgør en større andel af samlet værditilvækst i private byerhverv. Det skyldes dog, at beskæftigelsen anvendes som vægt i beregningen af vækstbidrag til timeproduktiviteten, jf. boks III.2.⁵ Da M&P-virksomhederne udgør en nogenlunde konstant andel af økonomien målt på beskæftigelse, betyder det, at den samlede timeproduktivitet ikke stiger som følge af *reallokering*, fordi de ellers mere produktive M&P-virksomheder udgør en konstant andel af

5) Beskæftigelse anvendes som vægt for at sikre overensstemmelse mellem timeproduktiviteten målt ved aggregeret data og virksomhedsdata, da beregningen på aggregeret data implicit forudsætter, at der anvendes beskæftigelsesvægte. Der er i princippet ikke noget problem ved at anvende andre vægte, som eksempelvis BVT, i virksomhedsdata, men det vil ikke være muligt at sammenligne bidragene med udviklingen i den aggregerede timeproduktivitet.

beskæftigelsen. Komponenten *indenfor M&P-virksomheder* dækker dog også over et bidrag fra reallokering indenfor gruppen i retning af de fem M&P-superstjerner, hvis beskæftigelsesandel stiger relativt til de øvrige 51 M&P-virksomheder, jf. figur III.2.

FIGUR III.5 BIDRAG TIL TIMEPRODUKTIVITETEN

Bidraget fra stigende timeproduktivitet indenfor M&P-virksomhederne svarer til 17 pct. af den samlede produktivitetstigning i de private byerhverv i perioden 2000-20.

Anm.: Figuren viser en dekomponering af den akkumulerede vækst i timeproduktivitet i private byerhverv. Beregningerne er beskrevet i boks III.2.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger samt egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Få virksomheder står for størstedelen af bidraget

Bidraget fra M&P-virksomhederne til timeproduktiviteten er, som i tilfældet med BVT-væksten, hovedsageligt drevet af de fem M&P-superstjerner, jf. figur III.6. Når timeproduktiviteten i private byerhverv beregnes uden samtlige 56 M&P-virksomheder henholdsvis de fem M&P-superstjerner fås stort set den samme udvikling. Det viser, at netop bidragene fra de fem M&P-superstjerner har stor betydning for den samlede timeproduktivitet, mens bidragene fra de resterende 51 M&P-virksomheder er begrænsede.

BOKS III.2 DEKOMPONERING AF TIMEPRODUKTIVITET OG LØNKVOTE

I denne boks beskrives det, hvordan væksten timeproduktiviteten og lønkvoten dekomponeres.

Dekomponeringen kombinerer offentligt tilgængeligt data på landsplan og registerdata. Idéen er at fraregne bidraget fra M&P-virksomhederne fra timeproduktiviteten, lønkvoten og de relevante vægte i dekomponeringen fra den samlede total for private byerhverv eller fremstilling. Gruppen af øvrige *ikke* M&P-virksomheder er således ikke dannet på baggrund af registerdata, men offentligt tilgængelig aggregeret data korrigeret for bidragene fra M&P-virksomhederne.

Timeproduktiviteten og lønkvoten dekomponeres ved hjælp af formlen:

$$\begin{aligned} \Delta X = & (w_t^{mp} - w_0^{mp}) \left(\frac{(X_t^{mp} + X_0^{mp})}{2} - \frac{(X_t^{\sim mp} + X_0^{\sim mp})}{2} \right) && \text{Reallokering} \\ & + \frac{(w_t^{mp} + w_0^{mp})}{2} (X_t^{mp} - X_0^{mp}) && \text{Indenfor M\&P-virksomheder} \\ & + \frac{((1 - w_t^{mp}) + (1 - w_0^{mp}))}{2} (X_t^{\sim mp} - X_0^{\sim mp}) && \text{Indenfor \u00f8vrige virksomheder} \end{aligned}$$

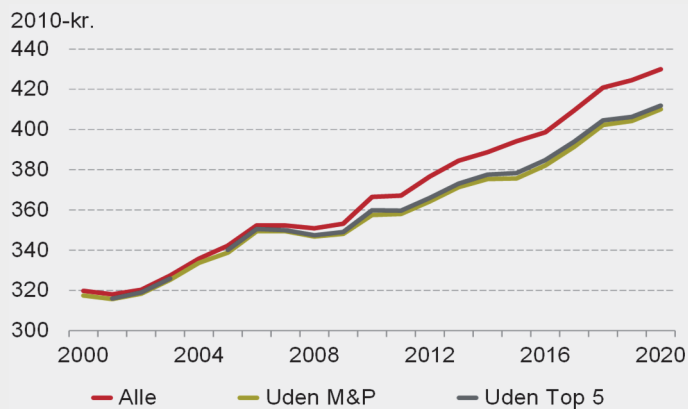
Her angiver X_t^{mp} enten timeproduktiviteten eller lønkvoten for M&P-virksomhederne på tidspunkt t , mens $X_t^{\sim mp}$ angiver det tilsvarende for de øvrige virksomheder. w_t^{mp} angiver den vægt som M&P-virksomhederne indgår med på tidspunkt t . Bemærk at de øvrige virksomheder indgår med vægt $1 - w_t^{mp}$.

I tilfældet med timeproduktiviteten skaleres alle led med den samlede timeproduktiviteten i år 2000. Dermed fås en dekomponering af den akkumulerede vækst i timeproduktiviteten.

Når dekomponeringen anvendes på timeproduktiviteten, benyttes andele af det samlede timetal som vægte. Det betyder, at komponenterne summerer til den samlede udvikling i timeproduktiviteten baseret på offentligt tilgængelige data. Når dekomponeringen anvendes på lønkvoten, så benyttes i stedet BVT-andele som vægte. Det betyder, at komponenterne, som i tilfældet med timeproduktiviteten, summerer til den samlede udvikling i lønkvoten baseret på offentligt tilgængelige data.

FIGUR III.6 TIMEPRODUKTIVITETEN UDEN M&P-SUPERSTJERNER

Timeproduktiviteten i private byerhverv er i høj grad påvirket af, om bidragene fra de fem superstjernevirksomheder medregnes, men er nærmest ikke påvirket af, om de resterende 51 M&P-virksomheder medregnes.

Anm.: Figuren viser udviklingen i timeproduktiviteten i private byerhverv. I beregningen fraregnes realt BVT og timer for M&P-virksomhederne henholdsvis de fem M&P-superstjerner inden timeproduktiviteten genberegnes. Bemærk at timeproduktiviteten ikke kan vises ekskl. M&P-superstjerner i år 2000 og 2004 af diskretionshensyn.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger samt egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

M&P-virksomhedernes bidrag til udviklingen i lønkvoten

Faldende lønkvote i M&P-virksomheder, og især i M&P-superstjernevirksomhederne

Lønkvoten i M&P-virksomhederne er faldet i perioden 2000-20, jf. kapitel II, afsnit II.4. Som i tilfældet med timeproduktiviteten, dækker faldet over, at lønkvoten er faldet meget for de fem M&P-superstjerner, mens den kun i et begrænset omfang er faldet for de resterende 51 M&P-virksomheder. I dette underafsnit undersøges det, i hvilket omfang denne udvikling påvirker udviklingen i den aggregerede lønkvote i private byerhverv.

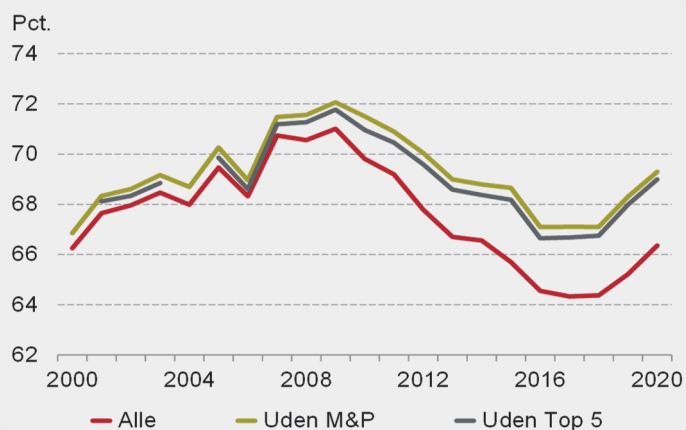
M&P-superstjerner bidrager til at mindske lønkvoten

M&P-virksomhederne bidrager stort set ikke til den aggregerede lønkvote i private byerhverv i år 2000, jf. figur III.7. Dette ses ved, at den aggregerede lønkvote ikke ændres, når bidragene til lønninger og værditilvækst for de 56 M&P-virksomheder fraregnes. I 2020 stiger den

aggregerede lønkvote dog med næsten 3 pct.point, når M&P-virksomhederne fraregnes. Det viser dels, at M&P-virksomhederne har stigende betydning for den samlede lønkvote, dels at de bidrager til at mindske lønkvoten. Faktisk ville lønkvoten være steget fra 2000 til 2020 uden M&P-virksomhederne. Stort set hele bidraget fra M&P-virksomhederne er dog drevet af de fem M&P-superstjerner, mens de resterende 51 M&P-virksomheder kun i et lille omfang påvirker den samlede lønkvote, jf. figur III.7.

FIGUR III.7 LØNKVOTEN UDEN M&P-SUPERSTJERNER

Lønkvoten i private byerhverv er væsentlig højere, når de fem M&P superstjerner ikke medtages. Det afspejler, at lønkvoten er lavere for M&P-superstjerneerne.

Anm.: Figuren viser udviklingen i lønkvoten i private byerhverv. I beregningen fraregnes lønudgifter og værditilvækst for M&P-virksomhederne henholdsvis de fem M&P-superstjerner, inden lønkvoten genberegnes. Bemærk at lønkvoten ikke kan vises ekskl. M&P-superstjerner i år 2000 og 2004 af diskretionshensyn.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger samt egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

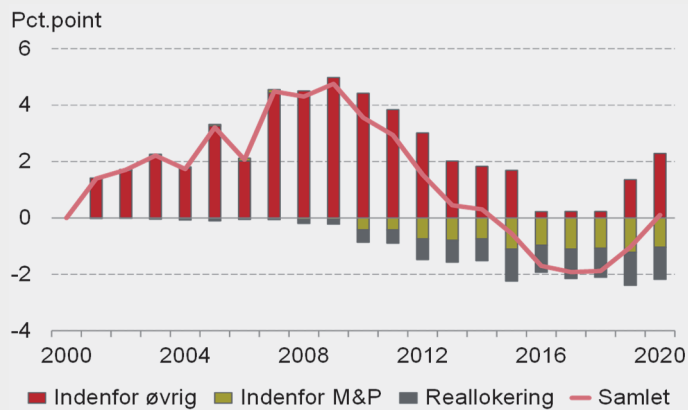
M&P-virksomheder bidrager til faldende lønkvote pga. reallokering og interne ændringer i lønkvoten

M&P-virksomhedernes bidrag til lønkvoten kan også belyses ved at dekomponere de akkumulerede ændringer over tid, jf. figur III.8. Ændringerne i lønkvoten dekomponeres i et bidrag fra ændringer i lønkvoten internt i de enkelte M&P-virksomheder (grønne søjler) henholdsvis internt i øvrige virksomheder (røde søjler) samt i et reallokeringsbidrag, som afspejler, at værditilvæksten relativt set forskydes fra øvrige virksomheder til M&P-virksomhederne (grå søjler). Det betydelige fald i

lønkvoten for M&P-virksomheder, der blev dokumenteret i kapitel II, bidrager alt andet lige til at reducere lønkvoten med 1 pct.point i perioden 2000-20. Reallokering (de grå søjler) bidrager ligeledes til et fald i lønkvoten på ca. 1 pct.point. Når lønkvoten alligevel ikke falder fra 2000 til 2020, skyldes det, at lønkvoten i de øvrige virksomheder (de røde søjler), på trods af en række udsving, faktisk stiger i perioden, jf. figur III.8. Denne udvikling neutraliserer bidraget fra M&P-virksomhederne i beregningen af den aggregerede lønkvote for de private byerhverv. Bidragene fra M&P-virksomhederne tager til i perioden efter finanskrisen og manifesterer sig som et mere permanent negativt bidrag til lønkvoten på ca. 2 pct.point.

FIGUR III.8 BIDRAG TIL LØNKVOTEN

Både reallokering af økonomisk aktivitet mod M&P-virksomheder (de grå søjler) og faldende lønkvote indenfor M&P-virksomhederne (de grønne søjler) bidrager til en faldende lønkvote.

Anm.: Figuren viser dekomponeringen af den procentvise, akkumulerede ændring i lønkvoten siden 2000 i private byerhverv. Dekomponeringen er beskrevet i boks III.2.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger samt egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Yderligere bidrag fra reallokering mod M&P-superstjerner blandt M&P-virksomheder

En del af bidraget fra udviklingen indenfor M&P-virksomhederne som gruppe skyldes reallokering internt i gruppen i retning af M&P-superstjernerne. Det skyldes, at de fem M&P-superstjerner udgør en relativt større andel af økonomien relativt til de øvrige 51 M&P-virksomheder målt ved værditilvækst, jf. figur III.2.⁶

Lønkvote-fald i superstarstjerner

Lønkvote-faldet har tidligere været relateret til superstarstjernevirksomheder i Danmark, jf. Héroux og Olsen (2022a) og Finansministeriet (2022). I denne analyse knyttes udviklingen dog direkte til virksomheder, som anvender M&P i deres produktion. Det betyder ikke, at udviklingen er drevet af M&P, men det antyder, at der kan være et samspil mellem M&P-aktiviteter og superstarstjernestatus, jf. diskussionen i kapitel II.

OPSUMMERING

M&P-virksomheder bidrager til udviklingen i centrale økonomiske variable

M&P-virksomhederne udgør en stigende andel af økonomien i perioden 2000-20, især målt på værditilvækst, og i mindre grad målt på beskæftigelse. Afkoblingen mellem værditilvækst og beskæftigelse fører både til kraftige stigninger i timeproduktiviteten og kraftige fald i lønkvoten for gruppen af M&P-virksomheder. Disse udviklinger i M&P-virksomhederne påvirker også til den samlede udvikling for private byerhverv, jf. figur III.9. Bidragene fra M&P-virksomhederne til henholdsvis BVT- og produktivitetsvæksten svarer til ca. en femtedel af den respektive vækst i private byerhverv. M&P-virksomhederne bidrager desuden, alt andet lige, til at reducere den samlede lønkvote.

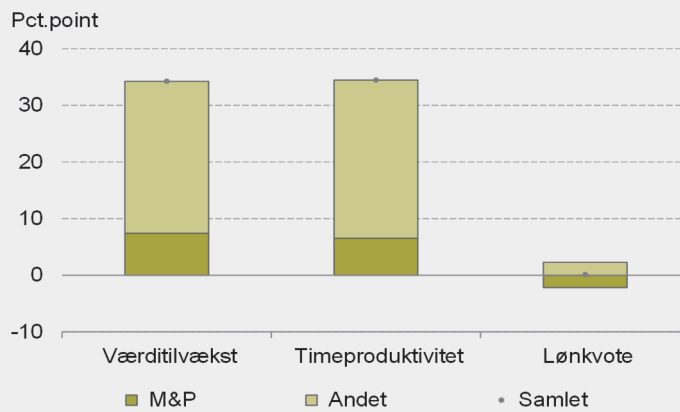
Udviklingen er drevet af fem M&P-superstjerner

M&P-virksomhedernes betydning for udviklingen i timeproduktiviteten og lønkvoten er i høj grad drevet af fem M&P-superstjernevirksomheder. Uden bidragene fra disse virksomheder ville M&P-virksomhederne have spillet en yderst begrænset rolle i den økonomiske udvikling. Det peger i retning af, at M&P ikke i sig selv driver udviklingen men snarere, at M&P i et samspil med andre forhold kan være vigtigt i nogle virksomheder. Derfor undersøges betydningen af M&P-aktiviteterne for den økonomiske udvikling i næste afsnit.

6) I beregningen af lønkvoten anvendes BVT-vægte. Det gøres for at sikre overensstemmelse med beregningen af lønkvoten på hhv. aggregeret data og virksomhedsdata, da beregningen på aggregeret data implicit forudsætter BVT-vægte.

FIGUR III.9 UDVIKLINGEN I VÆRDITILVÆKST, TIMEPRODUKTIVITET OG LØNKVOTE

M&P-virksomhederne bidrager betydeligt til udviklingen i værditilvæksten og timeproduktiviteten i de private byerhverv i perioden 2000-20. Desuden bidrager M&P-virksomhederne til at mindske lønkvoten i perioden.

Anm.: Figuren viser vækstbidraget fra M&P-virksomheder til BVT- og timeproduktivitetsvæksten i de private byerhverv i perioden 2000-20. Desuden vises bidraget til lønkvoten. For beregningerne af bidrag til timeproduktivitet og lønkvote vises summen af bidrag fra *intern vækst* i M&P-virksomhederne og bidraget fra *reallokering*.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAM's databank og egne beregninger samt egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

III.3

M&P-AKTIVITETERNES BIDRAG TIL VÆKSTEN

Hvad er bidraget fra M&P-aktiviteter til væksten?

Afsnit III.2 dokumenterede, at en betydelig del af de seneste års produktivitetsvækst og lønkvotefald kan henføres til ganske få M&P-virksomheder. Virksomhederne er karakteriserede ved at være store og multinationale, jf. kapitel II, og de har en lang række andre aktiviteter udover M&P, som også indgår i deres værditilvækst, timeproduktivitet og lønkvote. Når der ses på M&P-virksomhedernes bidrag til produktivitetsvækst og lønkvote indgår altså aktiviteter, som ikke har noget med M&P at gøre. Analyserne af M&P-virksomhederne kan således lede til en overvurdering af betydningen af selve *M&P-aktiviteterne*. I dette afsnit stilles derfor spørgsmålet: Hvad er bidraget fra *M&P-aktiviteter* til dansk værditilvækst, og hvordan påvirker disse aktiviteter timeproduktiviteten og lønkvoten?

Der anvendes offentligt tilgængeligt data hvor muligt

I afsnittet anvendes offentligt tilgængeligt data, når det er muligt. Det skyldes dels, at dette data er tilgængeligt i en længere periode, og dels at det opdateres løbende, hvilket kan være relevant i forhold til løbende vurderinger af økonomien. Derfor behandles bidraget fra M&P-aktiviteter til værditilvæksten med baggrund i aggregeret offentligt tilgængeligt data i perioden 2005-22. Centrale antagelser bag beregningen valideres derefter ved brug af registerdata i årene 2016-20, uden at det dog giver anledning til bekymring. Når det kommer til M&P-aktiviteternes betydning for timeproduktiviteten og lønkvoten, er det ikke muligt at lave analysen med offentligt tilgængeligt data. Derfor anvendes registerdata, og der fokuseres på 2019.

M&P-aktiviteters andel af værdiskabelsen kan ikke opgøres entydigt

Der anvendes en ny metode til at fordele værditilvæksten til M&P og øvrige aktiviteter baseret på omsætningsandele. Ud fra denne nye metode er knap 20 pct. af værditilvæksten i danske fremstillingsvirksomheder i 2022 knyttet til M&P. Dette er 11 pct.point lavere sammenlignet med et skøn, hvor det antages, at værditilvæksten ved M&P svarer til avancerne fra M&P. Avancerne har tidligere været anvendt som skøn for værditilvæksten knyttet til M&P, jf. eksempelvis Nationalbanken (2023).⁷ Beregninger på baggrund af det nye skøn viser endvidere, at M&P-aktiviteterne bidrager til at øge værditilvæksten med 54 mia.

7) Det bør dog bemærkes, at Nationalbanken (2023) pointerer, at beregningen af værditilvæksten knyttet til M&P ud fra avancer skal betragtes som et overkantsskøn, da fællesomkostninger ikke er fratrukket.

2010-kr. i perioden 2005-22. Det svarer til næsten to tredjedele af stigningen i fremstillingsvirksomhedernes værditilvækst i perioden, eller 13 pct. af stigningen i de private byerhverv.

**Lavere
timeproduktivitet
og højere lønkvote
uden M&P-aktiviteter**

I afsnittets sidste analyse anvendes registerdata til at opgøre timeproduktivitet og lønkvote i danske fremstillingsvirksomheder med og uden M&P-aktiviteterne. Når timeproduktiviteten beregnes uden M&P-aktiviteterne, mindskes timeproduktiviteten med 10 pct., mens lønkvoten øges med 9 pct. M&P-aktiviteterne bidrager desuden med 27 pct. af væksten i den samlede timeproduktivitet for fremstillingsvirksomheder i perioden 2005-19, mens bidraget til private byerhverv under ét er 12 pct.

Resultaterne i afsnittet er yderligere uddybet i et baggrundsnotat, der er tilgængeligt på De Økonomiske Råds hjemmeside.

OPDELING AF DANSK VÆRDITILVÆKST FRA M&P OG ØVRIGE AKTIVITETER

**Dansk værditilvækst
knyttet til M&P kan
principielt opgøres,
...**

Opdelingen af en virksomheds (eller et lands) værditilvækst i en del, der vedrører M&P henholdsvis øvrige aktiviteter, er principielt set ikke anderledes, end hvis man ønsker at opdele en virksomheds værditilvækst efter forskellige produktlinjer, eksempelvis produktion af sofaer henholdsvis spiseborde hos en møbelproducent.

**... men i praksis
mangler en række
oplysninger**

I princippet er det muligt at opdele værditilvæksten i en del knyttet til M&P henholdsvis til øvrige aktiviteter, herunder primært indenlandsk produktion, men i praksis er der ikke statistiske oplysninger, der direkte tillader dette. Dels mangler visse oplysninger om specifikke omkostninger i de enkelte produktionslinjer, og dels er det nødvendigt at fordele fællesudgifter til eksempelvis udvikling eller markedsføring, som anvendes både for indenlandsk produktion og for M&P-aktiviteter.

**Antagelser
nødvendige for at
aktivitetsfordele
værditilvækst**

Eftersom der ikke foreligger oplysninger om alle omkostninger knyttet til M&P, opgøres værditilvæksten normalt ved brug af antagelser om de ukendte omkostningers størrelse. I tidligere analyser er der enten lagt til grund, at omkostningerne er så små, at de kan ignoreres, eller lavet en skønsmæssig vurdering af fordelingen af omkostningerne.⁸

8) I Nationalbanken (2023) angives det eksempelvis, at beregningen af BVT knyttet til M&P skal betragtes som et overkantsskøn, da fællesomkostninger ikke er fratrukket, men, at det næppe drejer sig om store beløb. I tidligere rapporter fra De Økonomiske Råds formandskab er det beregnede BVT fra M&P-aktiviteterne vægtet med $\frac{3}{4}$ i erkendelse af, at det beregnede BVT udgør et overkantsskøn, jf. eksempelvis *Dansk Økonomi, forår 2023*.

Ud fra tilgængelige oplysninger om de direkte udgifter til køb og forarbejdning af de udenlandske varer, er det muligt at beregne en avance knyttet til salget af de udenlandske aktiviteter. Såfremt fællesomkostninger er små, vil dette være tæt på den egentlige værditilvækst. Tilgangen, hvor M&P-avancerne bruges som en proxy for M&P-værditilvæksten, kaldes i det følgende for *Avance fra M&P*.

Det antages, at udgifter til M&P følger omsætningen

Et formentlig mere retvisende alternativ er at antage, at udgifterne til M&P følger omsætningen fra M&P. Det er samme tilgang, som har været anvendt i litteraturen til at fordele omkostninger mellem produktlinjer på virksomhedsniveau, jf. Foster mfl. (2008). Tanken er, at hvis eksempelvis en møbelproducent skulle fordele fællesomkostningerne til eksempelvis designere eller administration mellem produktlinjerne, ville en naturlig (og operationelt håndterbar) tilgang være at tage udgangspunkt i de forskellige produktlinjers omsætningsandele. I M&P-tilfældet svarer det til, at M&P-varerne tildeles en andel af de samlede udgifter, som svarer til M&P-omsætningsandelen af den samlede omsætning. Når udgifterne omsætningsfordeles, svarer det i praksis til, at den samlede danske værditilvækst omsætningsfordeles direkte, jf. baggrundsnotatet. Denne tilgang betegnes herefter som *Omsætningsandele*.

BVT fra M&P udgør en stigende andel af BVT i fremstilling

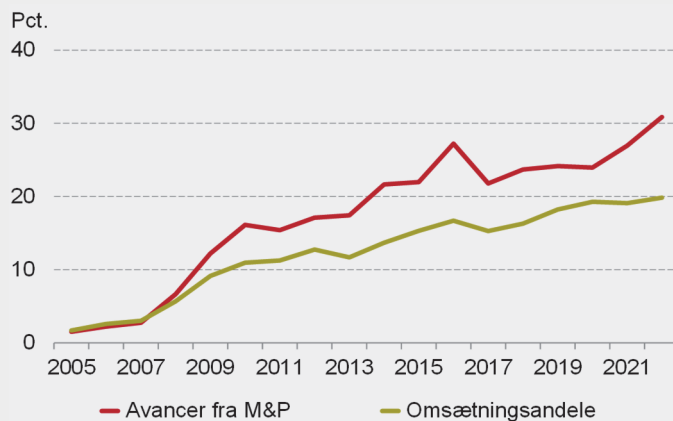
Værditilvæksten knyttet til M&P udgør en stigende andel af fremstillingsvirksomhedernes samlede værditilvækst over perioden 2005-22, hvad end den opgøres ved *Avancer fra M&P* eller ved *Omsætningsandele*, jf. figur III.10. Baseret på den foretrukne, nye metode – *Omsætningsandele* – er værditilvæksten knyttet til M&P steget fra 2 pct. i 2005 til 20 pct. i 2022. I det følgende anvendes *Omsætningsandele*, hvis ikke andet nævnes.

Avancetilgang overvurderer betydningen af M&P

Ud fra tilgangen med *Avancer fra M&P* ville stigningen være endnu større. Dette afspejler, at denne metode må formodes at overvurdere bidraget fra M&P til den samlede værdiskabelse. Således er forskellen i andelen af værditilvækst knyttet til M&P 11 pct.point i 2022. Valget af metode kan derfor have stor betydning for vurderingen af drivkræfterne bag udviklingen i dansk økonomi, da anvendelsen af *Avancer fra M&P* vil føre til, at for stor en del af værditilvæksten tilskrives aktiviteter, der er relateret til produktion i udlandet, og for lille en del tilskrives aktiviteter i forbindelse med dansk produktion.

FIGUR III.10 BVT KNYTTET TIL M&P SOM ANDEL AF SAMLET BVT I FREMSTILLINGSSEKTOREN

Andelen af fremstillingsvirksomhedernes værditilvækst, der er skabt i forbindelse med M&P, er lavere målt ved *Omsætningsandele* end *Avancer fra M&P*.

Anm.: Figuren viser andelen af værditilvæksten i danske fremstillingsvirksomheder, der opstår i forbindelse med M&P. Dette måles dels ved M&P-avancerne, dels ved at omsætningsopdele den samlede danske værditilvækst. I opgørelsen af fremstillingsvirksomhedernes samlede omsætning og værditilvækst er regnskabsstatistikken (REGN) for branchegruppe C anvendt. Omsætningsandelen udregnes som M&P-omsætningen fra GLOB divideret med den samlede omsætning fra REGN. Beregningen for 2022 er baseret på foreløbige tal.

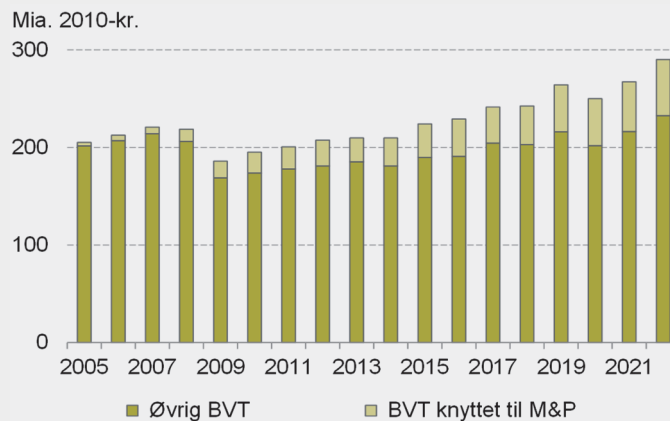
Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (REGN, GLOB) og egne beregninger.

M&P bidrager med næsten to tredjedele af BVT-væksten i fremstillingsvirksomheder fra 2005 til 2022

Værditilvæksten knyttet til M&P er støt stigende i perioden 2005-22, jf. figur III.10. Værditilvæksten knyttet til M&P er steget meget i forhold til den generelle stigning i fremstillingssektorens værditilvækst. Således bidrager M&P-aktiviteterne med 64 pct. af den samlede BVT-vækst over perioden. Det er et ganske betydeligt bidrag set i lyset af, at aktiviteterne kun udgør 20 pct. af BVT-niveauet i 2022, jf. figur III.11.

FIGUR III.11 UDVIKLINGEN I VÆRDITILVÆKSTEN

Baseret på metoden *Omsætningsandele* stiger BVT knyttet til M&P med 54 mia. 2010-kr. fra 2005 til 2022. Det svarer til 64 pct. af den samlede stigning i værditilvæksten i fremstillingssektoren i perioden.

Anm.: Figuren viser udviklingen i fremstillingsvirksomhedernes reale BVT. Metoden med *Omsætningsandele* er anvendt til at opdele BVT i bidrag fra M&P og øvrige aktiviteter. BVT er deflateret med den samlede deflator for de private byerhverv. I opgørelsen af fremstillingsvirksomhedernes samlede omsætning og værditilvækst er regnskabsstatistikken (REGN) for branchegruppe C anvendt. Beregningen for 2022 er baseret på foreløbige tal.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken og egne beregninger.

Beregningsmetoden kan laves på offentligt tilgængeligt data ...

Den ovenstående beregning af bidraget fra M&P til værditilvæksten er baseret på offentligt tilgængeligt data på aggregeret brancheniveau, som er lettere tilgængeligt, og som opdateres løbende. Det betyder, at beregningsmetoden kan anvendes i det løbende arbejde i forbindelse med eksempelvis konjunkturvurderinger, hvor det er væsentligt at have et så opdateret datagrundlag som muligt.⁹

... og valideres ud fra data på virksomhedsniveau

Ud fra data på virksomhedsniveau er det muligt at undersøge, om nogle af antagelserne bag beregningerne påvirker resultaterne. Overordnet er vurderingen, at antagelserne ikke kvantitativt påvirker skønnet for værditilvæksten knyttet til M&P. Dette er uddybet i boks III.3.

9) Som nævnt er der i tidligere rapporter fra De Økonomiske Råds formandskab beregnet BVT fra M&P som avancerne vægtes med $\frac{3}{4}$ i erkendelse af, at det beregnede BVT udgør et overkantskøn, jf. *Dansk Økonomi, forår 2023*. Det viser sig, at denne korrektion giver kvantitativt samme omfang af BVT knyttet til M&P som *Omsætningsandele*.

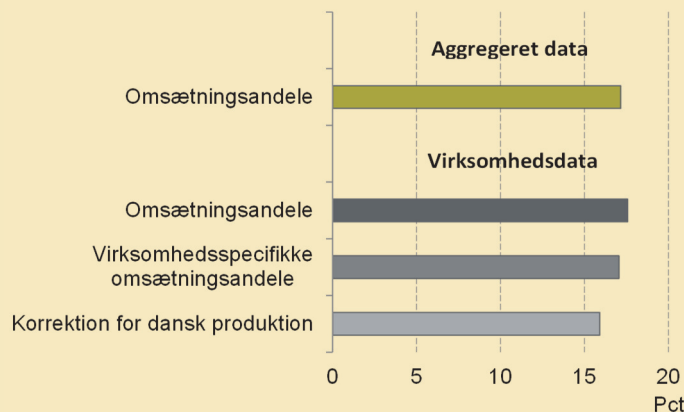
BOKS III.3 VURDERING AF ANTAGELSER UD FRA VIRKSOMHEDSDATA

Ud fra data på virksomhedsniveau kan der laves robusthedsanalyser af nogle af de antagelser, som er foretaget for at opgøre bidraget fra M&P-aktiviteter vist i figur III.5.

To centrale antagelser bag den fortrukne tilgang *Omkostningsandele* undersøges. Disse antagelser er nødvendige, når beregningen udføres ud fra aggregeret data, men kan lempes ved brug af virksomhedsdata. For det første undersøges betydningen af, at omsætningsandelene beregnes aggregeret. Dette medfører nemlig en implicit antagelse om, at omsætningsandelen er den samme i alle virksomheder, hvilket ikke er plausibelt. For det andet indebærer tilgangen med fordeling af værditilvækst ud fra omsætningsandele en antagelse om, at der er den samme værditilvækst pr. omsætningskrone fra M&P henholdsvis øvrige danske aktiviteter. Denne antagelse er problematisk, da udenlandsk arbejdskraft og kapital anvendt i vareproduktionen ikke indgår i dansk BVT, mens aflønning af produktionsfaktorer fra dansk vareproduktion gør. For en given solgt vare vil der altså være højere dansk BVT ved en danskproduceret vare sammenlignet med en udenlandsk produceret vare. Derfor beregnes BVT knyttet til M&P som en omsætningsandel af den korrigerede værditilvækst, hvor aflønningen af dansk arbejdskraft og kapital fra selve vareproduktionen fraregnes.

Undersøgelsen af disse antagelser er baseret på data på virksomhedsniveau, som er tilgængelige i årene 2016-20, jf. boks II.1 i kapitel II. Disse robusthedstjek viser, at antagelserne bag opgørelsen baseret på *Omsætningsandele* ikke i betydeligt omfang påvirker resultaterne. Dette er illustreret i figur A, som viser det gennemsnitlige bidrag fra M&P til værditilvæksten for perioden 2016-20.

FIGUR A BVT-ANDELE FRA M&P

Anm.: Figuren viser BVT knyttet til M&P som andel af BVT ved forskellige antagelser og datakilder. Den grønne søjle er baseret på aggregeret data, mens de grå søjler er baseret på registerdata.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (REGN, GLOB), samt egne beregninger på baggrund af registerdata.

BOKS III.3 VURDERING AF ANTAGELSER UD FRA VIRKSOMHEDSDATA, FORTSAT

Den grønne søjle i figur A viser den gennemsnitlige andel af BVT knyttet til M&P i årene 2016-20 baseret på *Omsætningsandele* i figur III.10. Den øverste grå søjle i figuren viser den tilsvarende beregning foretaget på baggrund af virksomhedsdata. Dette etablerer et grundlag for sammenligningen med beregningen *Omsætningsandele* ved aggregeret data, og beregninger på virksomhedsdata, hvor antagelserne lempes. Beregningen baseret på *Omsætningsandele* er nærmest ens baseret på aggregeret og virksomhedsdata. Derfor kan eventuelle forskelle tilskrives antagelserne.

I den midterste grå søjle *Virksomhedsspecifikke omsætningsandele* tillades det, at forskellige virksomheder har forskellige omsætningsandele, hvilket er mere i tråd med antagelserne i litteraturen, jf. Foster mfl. (2008). Beregningen viser dog, at antagelsen ikke har kvantitativ betydning for andelen af BVT knyttet til M&P.

I den sidste grå søjle i figur A anvendes der yderligere en *Korrektion for dansk produktion* med henblik på at vurdere den implicite antagelse om, at der er ens værditilvækst pr. omkostningskrone for M&P og øvrige aktiviteter. Dette gøres ved at reservere en del af værditilvæksten til at aflønne arbejdskraft og kapital, der er anvendt i forbindelse med dansk vareproduktion, før den resterende værditilvækst omsætningsfordeles. Dette gøres for at efterligne forholdet med omsætning og dansk værditilvækst fra M&P, hvor udenlandsk kapital og arbejdskraft i forbindelse med selve vareproduktionen ikke indgår i den danske værditilvækst. Denne korrektion reducerer M&P-andelen af værditilvæksten, men reduktionen på ca. 1,5 pct.point er beskednen.

Beregningerne er yderligere beskrevet boks III.4 og robusthedsanalyserne er nærmere beskrevet i baggrundsnotatet.

M&P-AKTIVITETERNES BETYDNING FOR PRODUKTIVITET OG LØNKVOTE

Hvordan påvirker M&P-aktiviteter produktivitet og lønkvote?

I dette underafsnit undersøges det, hvordan M&P-aktiviteterne påvirker timeproduktiviteten og lønkvoten. Det kræver, udover beregningen af BVT knyttet til M&P, at der laves et skøn for, hvor stor en andel af den danske beskæftigelse (og de tilhørende lønudgifter), der anvendes i forbindelse med produktion i udlandet, jf. diskussionen i *Produktivitet, 2019* samt boks III.4. Disse beregninger kan kun laves med virksomhedsdata, og i afsnittet fokuseres på resultaterne for 2019. Som nævnt i kapitel II fokuseres på 2019, da 2020, som er det seneste år med tilgængelige data på virksomhedsniveau, er påvirket af coronakrisen.

BOKS III.4 BEREGNING AF M&P-AKTIVITETERNES BIDRAG

I denne boks beskrives, hvordan værditilvækst, timeproduktivitet og lønkvote korrigeres for M&P-aktiviteterne. Idéen er, at værditilvækst, lønsum og beskæftigelse fordeles baseret på M&P-omsætningsandelen i den enkelte virksomhed. For at korrigere for det forhold, at BVT knyttet til M&P ikke skal aflønne arbejdskraft og kapital i forbindelse med fysisk produktion i Danmark, korrigeres der også for den danske produktion, inden den resterende værditilvækst, lønsum og beskæftigelse fordeles med omsætningsandele.

Bidraget fra dansk produktion findes ud fra virksomhedernes beskæftigelse af produktionsarbejdere. Der vil være tale om et skøn, da der ikke findes data for, hvilke opgaver en medarbejder løser i virksomheden eller hvor stor en andel af kapitalapparatet, der anvendes til produktion. Der findes dog data for generelle funktionskoder for ansatte. Produktionsarbejdere defineres som DISCO-08 hovedgrupperne 6-9, jf. Danmarks Statistik (2023). Det antages, at alle produktionsarbejdere i Danmark er beskæftiget med vareproduktion i Danmark, mens de resterende danske ansatte arbejder med aktiviteter, som øger værdien af både dansk- og udenlandskproducerede varer.

Derfor bliver beskæftigelsen i M&P-aktiviteter, $besk^{M\&P}$, på tværs af fremstillingsvirksomheder

$$besk^{M\&P} = \sum_i o_i^{M\&P} (besk_i - produktionsarbejdere_i)$$

hvor $o_i^{M\&P}$ er omsætningsandelen i virksomhed i , $besk_i$ er den samlede danske beskæftigelse i virksomheden og $produktionsarbejdere_i$ er antallet af produktionsarbejdere. Beregningen af den samlede lønsum til M&P-aktiviteter, $løn^{M\&P}$, findes på ækvivalent vis som

$$løn^{M\&P} = \sum_i o_i^{M\&P} (løn_i - løn \text{ til produktionsarbejdere}_i)$$

hvor $løn_i$ og $løn \text{ til produktionsarbejdere}_i$ udgør hhv. de samlede lønudgifter og lønnen til produktionsarbejdere. Endelig findes værditilvæksten knyttet til M&P, $VT^{M\&P}$, ved at korrigere for løn- og kapitalomkostninger til den danske produktion:

$$VT^{M\&P} = \sum_i o_i^{M\&P} \left(VT_i - \left(1 + \frac{\beta_k}{\beta_l} \right) \cdot (løn \text{ til produktionsarbejdere}_i) \right)$$

hvor VT_i er virksomhedens samlede værditilvækst. $\left(1 + \frac{\beta_k}{\beta_l} \right)$ korrigerer for en *overhead* for kapitalomkostninger pr. lønkroner. Her angiver β_k og β_l outputelasticiteterne af kapital hhv. arbejdskraft, som blev estimeret på brancheniveau i *Produktivitet, 2022*. I beregningen af real BVT og timeproduktiviteten deflateres med den samlede deflator for private byerhverv. Timeproduktivitet og lønkvote fraregnet M&P findes ved at korrigere for bidragene til værditilvækst, timer og lønsum fra M&P-aktiviteter inden beregning – tilsvarende fraregningen af M&P-virksomheder beskrevet i boks III.1.

Timeproduktiviteten er 10 pct. lavere, når der korrigeres for M&P,...

Timeproduktiviteten i fremstillingsvirksomhederne inklusive bidrag fra M&P var i 2019 492 kr. pr. time målt i 2010-kr., jf. figur III.12. Når bidraget fra M&P fraregnes, fås en timeproduktivitet på 443 2010-kr. pr. time, dvs. ca. 10 pct. lavere. Det afspejler, at der ud fra beregningerne er en høj produktivitet i forbindelse med M&P-aktiviteter.

... mens lønkvoten bliver 9 pct. højere

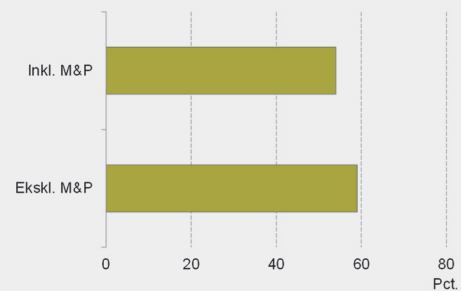
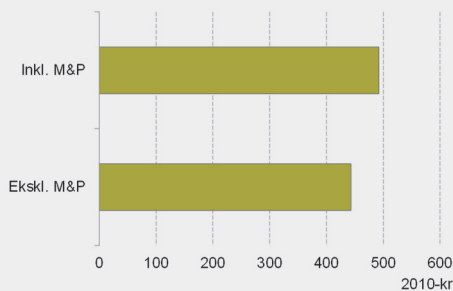
Lønkvoten i fremstillingssektoren inklusive M&P var i 2019 54 pct., jf. figur III.13. Fraregnes bidraget fra M&P aktiviteterne fås en lønkvote på 59 pct., hvilket svarer til en stigning på 9 pct. Det afspejler blandt andet, at M&P-virksomhederne er kapitalintensive og har høje markupper, jf. afsnit II.4, kapitel II, hvilket også giver sig udslag i en lav lønkvote i de danske aktiviteter.

FIGUR III.12 TIMEPRODUKTIVITET

FIGUR III.13 LØNKVOTE

Uden M&P-aktiviteter er timeproduktiviteten i danske fremstillingsvirksomheder lavere ...

... og lønkvoten er højere.

Anm.: Figur III.2 viser timeproduktiviteten i danske fremstillingsvirksomheder i 2019 med og uden bidrag fra M&P. Figur III.4 viser tilsvarende beregninger for lønkvoten. Timeproduktiviteten er deflateret med BVT-deflatoren for de private byerhverv.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (REGN), samt egne beregninger på baggrund af registerdata.

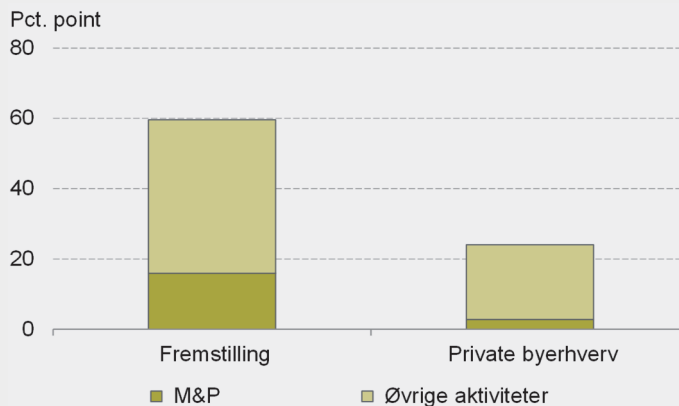
M&P-aktiviteter bidrager med 27 pct. af produktivitetsvæksten i fremstilling fra 2005 til 2019

Betydningen af fremstillingsvirksomhedernes M&P-aktiviteter for produktivitsudviklingen i perioden 2005-19 kan beregnes tilnærmelsesvist ud fra data for 2019, idet det forudsættes, at fremstillingsvirksomhederne ikke havde M&P-aktiviteter i 2005 eller tidligere, jf. figur II.9 i afsnit II.3 i kapitel II. Under disse forudsætninger bidrager fremstillingsvirksomhedernes M&P-aktiviteter med 16 pct.point til fremstillingsvirksomhedernes samlede timeproduktivitsvækst i perioden 2005-19, jf. figur III.14. Det svarer til 27 pct. af den samlede vækst i fremstillingsvirksomhedernes timeproduktivitet i perioden. Sammenholdes bidra-

get fra fremstillingsvirksomhedernes M&P-aktiviteter til væksten i timeproduktiviteten i stedet med den samlede udvikling i de private byerhverv fås et vækstbidrag på 3 pct.point i perioden 2005-19, svarende til 12 pct. af den samlede vækst.

FIGUR III.14 M&P-AKTIVITETERNES BIDRAG TIL PRODUKTIVITETSUDVIKLINGEN

Fremstillingsvirksomhedernes M&P-aktiviteter bidrager med 16 pct.point til produktivitetsvæksten i fremstillingssektoren og med 3 pct.point til produktivitetsvæksten i de private byerhverv i perioden 2005-19. Det svarer til hhv. 27 pct. og 12 pct. af den samlede produktivitetsvækst.

Anm.: Figuren viser vækstbidraget fra fremstillingsvirksomhedernes M&P-aktiviteter til timeproduktivitetsvæksten i hhv. fremstilling og private byerhverv. Beregningen forudsætter, at omfanget af M&P-aktiviteter i 2005 var 0. Desuden angives vækstbidragenes andel af den samlede vækst i de respektive grupper. Deflatoren for private byerhverv er anvendt i begge beregninger.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (REGN), ADAM's databank, samt egne beregninger på baggrund af registerdata.

Mindre bidrag til produktivitetsvækst fra M&P-aktiviteter end -virksomheder

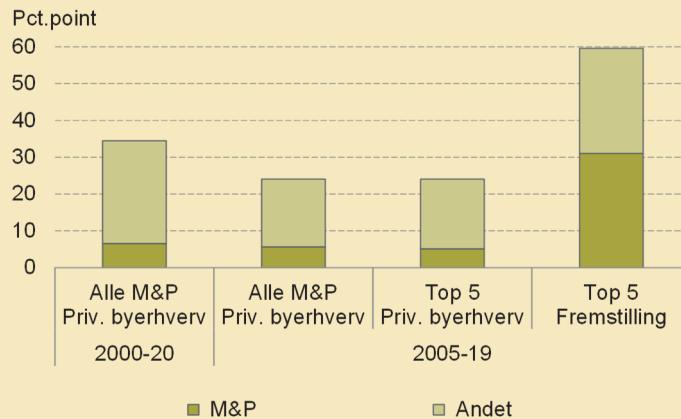
Bidragene fra M&P-aktiviteterne er mindre end bidragene fra M&P-virksomhederne. Således bidrager de fem M&P-superstjerner fra forrige afsnit med 5 pct.point til væksten i private byerhverv og 31 pct.point til væksten i fremstillingssektoren i perioden 2005-19, jf. boks III.5. Til sammenligning udgør bidragene fra M&P-aktiviteterne altså kun godt halvdelen af bidragene fra de fem M&P-superstjerner. Det er til trods for, at M&P-superstjerneerne ikke står for samtlige M&P-aktiviteter i fremstillingssektoren i 2019.

BOKS III.5 M&P-VIRKSOMHEDER VS. M&P-AKTIVITETER

Denne boks beskriver, hvordan resultaterne for M&P-virksomheder kan sammenlignes med M&P-aktiviteter. Sammenligningen af resultaterne fra indeværende og forrige afsnit er besværliggjort af, at analyserne anvender forskellige perioder og brancheafgrænsninger af datamæssige grunde. I forrige afsnit var fokus på alle M&P-virksomheder i private byerhverv med gyldige oplysninger i perioden 2000-20. Resultaterne blev derfor præsenteret i forhold til væksten i produktiviteten for private byerhverv. I indeværende afsnit er fokus på alle fremstillingsvirksomheder med gyldige oplysninger i 2019. De fem M&P-superstjerner udgør dog en fællesmængde mellem de to analyser.

For at foretage sammenligningen viser figur A en række skridt: De første to søjler i figur A viser dekomponeringer af timeproduktiviteten i private byerhverv opdelt på M&P-virksomheder og øvrige virksomheder for hhv. perioden 2000-20, som i afsnit III.2, og perioden 2005-19. Tredje søjle viser en dekomponering af timeproduktiviteten i private byerhverv opdelt på de fem M&P-superstjerner og øvrige virksomheder for perioden 2005-19. Endelig viser fjerde søjle dekomponeringen af timeproduktiviteten i fremstilling opdelt på de fem M&P-superstjerner og øvrige virksomheder. Bidraget fra M&P-virksomhederne til væksten er stort set ikke påvirket af periodeafgrænsningen (første vs. anden søjle). Desuden er bidraget nærmest udelukkende drevet af de fem M&P-superstjerner (anden vs. tredje søjle). M&P-superstjernes vækstbidrag til timeproduktiviteten i private byerhverv er 5 pct.point (tredje søjle), mens vækstbidraget til fremstillingssektoren er 31 pct.point (fjerde søjle).

FIGUR A VÆKSTBIDRAG TIL TIMEPRODUKTIVITETEN

Anm.: Figuren viser fire beregninger af vækstbidraget til timeproduktiviteten fra M&P-virksomheder for forskellige perioder og med forskellige brancheafgrænsninger. *Priv. byerhverv* dækker over private byerhverv. Den første søjle svarer til *timeproduktiviteten* i figur III.9. BVT-deflatoren for private byerhverv er anvendt i alle beregninger. Bidraget findes som summen af *indenfor- og reallokeringsbidraget*, jf. boks III.2.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (REGN), ADAM's databank, samt egne beregninger på baggrund af registerdata.

M&P-virksomheder også produktive i andre aktiviteter

Det lavere bidrag fra M&P-aktiviteterne end M&P-virksomhederne afspejler på den ene side, at M&P-aktiviteterne kun udgør en del af den samlede aktivitet i M&P-virksomhederne. På den anden side er der også tegn på, at M&P-virksomhederne generelt har en høj produktivitet, og at de dermed også er relativt produktive i øvrige danske aktiviteter udover M&P.

OPSUMMERING

Ny metode til at beregne BVT knyttet til M&P

I dette afsnit er præsenteret en ny metode til at opdele dansk værditilvækst i en del, der er knyttet til M&P og en del, der vedrører produktion i Danmark. Konklusionen er, at M&P-aktiviteternes andel af værditilvæksten i fremstillingssektoren er steget fra 2 pct. til 20 pct. i perioden 2005-22. Den stigende betydning kan også ses ved, at M&P-aktiviteterne bidrager med 26 pct.point til fremstillingsvirksomhedernes BVT-vækst i perioden. BVT er samlet steget 41 pct. i fremstillingsvirksomhederne over perioden, og bidraget fra M&P svarer derfor til knap to tredjedele af den samlede stigning, jf. figur III.15. Beregningen er valideret via robusthedstjek ved brug af registerdata på virksomhedsniveau.

M&P-aktiviteter mindsker lønkvote og øger timeproduktivitetsvækst

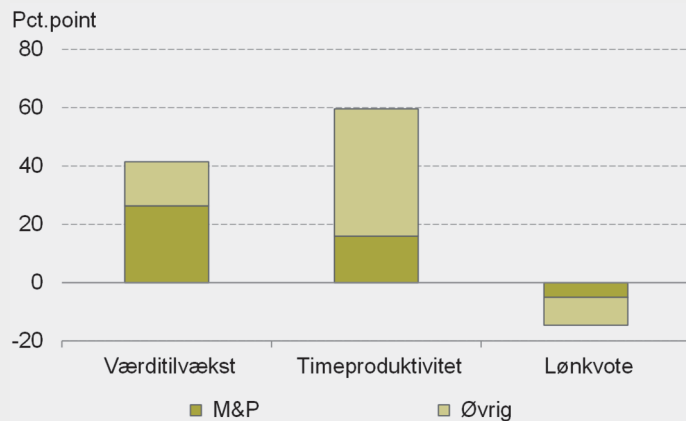
Når forskellen i lønkvoten med og uden M&P-aktiviteter sammenlignes med det generelle fald i fremstillingsvirksomhedernes lønkvote i perioden 2005-19 fås en betydelig ændring, der i omfang svarer til ca. en tredjedele af det samlede fald i lønkvoten, jf. figur III.15. På tilsvarende vis fås et bidrag til væksten i timeproduktiviteten i fremstillingssektoren fra M&P-aktiviteter, der svarer til en fjerdedel af produktivitetsvæksten fra 2005 til 2019, jf. figur III.15. Det illustrerer, at den øgede brug af M&P kan have spillet en vigtig rolle i fremstillingsvirksomhedernes produktivets- og lønkvoteudvikling. Det er en vigtig konklusion, fordi den samlede udvikling dermed i mindre omfang afspejler en ændret produktivitet eller lønkvote i de opgaver som historisk har været løst af ansatte i danske fremstillingsvirksomheder.

M&P-aktiviteter yder betydeligt bidrag til timeproduktivitetsvæksten

Når disse bidrag fra M&P-aktiviteterne sammenlignes med bidragene fra M&P-superstjernevirksomhederne, indikerer beregningerne, at ca. halvdelen af bidraget fra M&P-virksomhederne skyldes M&P-aktiviteter. Denne konklusion stemmer overens med resultaterne fra kapitel II: M&P er drevet af nogle få virksomheder med karakteristika, der forbindes med superstjerner. Det er derfor ikke nødvendigvis M&P, der er den udløsende faktor for virksomhedernes succes.

FIGUR III.15 ÆNDRINGER I VÆRDITILVÆKST, TIMEPRODUKTIVITET OG LØNKVOTE

Figuren viser ændringer i værditilvæksten, timeproduktiviteten og lønkvoten i fremstillingssektoren og M&P-aktiviteternes bidrag hertil.

Anm.: Figuren viser ændringer i værditilvæksten, timeproduktiviteten og lønkvoten i fremstillingssektoren. Ændringerne i værditilvæksten er målt som væksten fra 2005 til 2022, og M&P angiver M&P-aktiviteternes bidrag baseret på aggregeret data. Timeproduktiviteten er målt som væksten fra 2005-19, herunder bidraget fra M&P-aktiviteter målt ved virksomhedsdata. Lønkvoten er målt som ændringen i niveauet fra 2005 til 2019, mens bidraget fra M&P viser forskellen i lønkvoten i 2019 med og uden M&P-aktiviteterne målt ved virksomhedsdata.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (REGN), ADAM's databank, samt egne beregninger på baggrund af registerdata.

Kapitlet afdækker ikke årsagseffekter af M&P

Resultaterne i kapitlet demonstrerer, at der er en tæt sammenhæng mellem M&P-aktiviteter og produktivtetsvækst over de seneste årtier. Man skal dog være opmærksom på, at denne sammenhæng kan skyldes en (eller flere) underliggende faktorer, der driver såvel M&P som produktivtetsvækst. Med andre ord kan man ikke på baggrund af analysen konkludere, at produktiviteten ville have været lavere i fravær af M&P. Man skal således være varsom med at opfatte kapitlets resultater som udtryk for årsagseffekten af M&P på værditilvækst og produktivitet. Det er muligt, at virksomhederne i fraværet af muligheden for M&P havde opnået samme værditilvækst- og produktivtetsfremgang gennem produktion og indkomst fra traditionel, grænsepasserede eksport eller ved andre globale organisationsformer.

III.4

SAMMENFATNING OG DISKUSSION

I kapitlerne analyseres M&P-udviklingen på baggrund af nyt virksomhedsdata

Danske virksomheder har siden 2005 haft en markant stigende indkomst fra såkaldt merchanting og processing (M&P), hvor varer produceres (eller købes) i udlandet og typisk videresælges herfra uden at krydse den danske grænse. Det øgede omfang af M&P har flere gange tidligere været genstand for analyse, eksempelvis i *Produktivitet, 2019* og *Produktivitet, 2020*. Det nye i nærværende rapport er, at analyserne bygger på et nyt datasæt fra Danmarks Statistik med M&P-aktiviteter på virksomhedsniveau. Det gør det muligt at undersøge, hvordan brugen af M&P varierer på tværs af virksomheder, samt hvordan dette spiller sammen med andre aktiviteter i virksomhederne. I kapitlerne svares på følgende spørgsmål:

1. Afspejler den stigende M&P-omsætning en reel ændring i danske virksomheders internationale handel og produktion, eller skyldes det ændret opgørelsespraksis?
2. Hvad karakteriserer de virksomheder, der benytter sig af M&P?
3. Hvad er bidraget til den aggregerede udvikling i produktivitet og lønkvote fra de *virksomheder*, der anvender M&P?
4. Hvad er bidraget fra selve *M&P-aktiviteterne* til udviklingen i samlet dansk BVT, produktivitet og lønkvote?

I dette afsnit samles først kort op på kapitlernes konklusioner på disse spørgsmål, hvorefter implikationerne for dansk økonomi diskuteres.

KAPITLERNES HOVEDKONKLUSIONER

Konklusion 1:
Øget M&P-omfang afspejler formentlig øget værdiskabelse fra dansk bidrag til global produktion

De statistiske myndigheder såvel i Danmark som internationalt har den senere årrække haft fokus på, hvordan virksomhedernes globale aktiviteter (herunder M&P) opgøres og indregnes i statistikkerne. Den registrerede stigning i M&P-indtjeningen i danske virksomheder kunne derfor blot afspejle, at registreringen af M&P gradvist er forbedret, uden at omfanget af M&P reelt er steget. Hertil kommer, at produktionsprocesserne i de multinationale virksomheder er komplekse, og det er muligt, at disse virksomheder over perioden har ændret på bogføringen af deres aktiviteter, eksempelvis som følge af skattetænkning, på en måde der resulterer i et større opgjort M&P-omfang. Analyserne i kapitel II finder imidlertid ingen indikation på, at det stigende M&P-

omfang afspejler ændret opgørelsespraksis i Danmarks Statistik eller i den enkelte virksomhed. Det sandsynliggør, at det øgede M&P-omfang afspejler realøkonomiske stigninger i virksomhedernes værdiskabelse forbundet med produktion af varer i udlandet.

**Konklusion 2:
M&P-avancer er
koncentreret i få
fremstillings-
virksomheder med
superstjerne-træk**

Opgørelser viser, at det er en relativt lille gruppe virksomheder, der gør brug af M&P, og hovedparten af M&P-omsætningen ligger i danske virksomheder med datterselskaber i udlandet (dvs. multinationale selskaber). Virksomheder, som benytter sig af M&P, er generelt større end andre danske virksomheder, både målt på beskæftigelse og værditilvækst. Avancerne fra M&P er en indikator for værdiskabelsen ved aktiviteterne, og disse er koncentreret i ti store fremstillingsvirksomheder. Disse ti fremstillingsvirksomheder er store, højproduktive, har høje markupper og har lav lønkvote. Dette er karakteristika, som i litteraturen forbindes med såkaldte superstjernevirksomheder. De ti fremstillingsvirksomheder betegnes i kapitlet M&P-superstjerner.

**Konklusion 3:
M&P-virksomheder
øgede produktivitet
i private byerhverv
med 6 pct.point fra
2000 til 2020, ...**

I 2000 stod alle M&P-virksomhederne for 4 pct. af værdiskabelsen i de private byerhverv, mens andelen i 2020 var steget til 8 pct. Virksomheder, der gør brug af M&P, udgør således en stigende andel af dansk økonomi. Timeproduktiviteten steg samlet 34 pct. i de private byerhverv i perioden 2000-20. M&P-virksomhederne bidrog isoleret set til at øge timeproduktiviteten med 7 pct.point. Det svarer til, at M&P-virksomhederne har bidraget med ca. en femtedel af produktivitetsvæksten i private byerhverv i perioden.

**... og bidrog isoleret
til at reducere
lønkvoten**

Den aggregerede lønkvote i de private byerhverv var omtrent uændret i 2020 i forhold til 2000. Lønkvoten er dog lavere i M&P-virksomhederne end i de øvrige virksomheder, og M&P-virksomhederne bidrog alt andet lige til at reducere lønkvoten med 2 pct.point i perioden. Det negative bidrag stammer dels fra et fald i lønkvoten i M&P-virksomhederne og dels fra en forskydning af aktiviteten over mod M&P-virksomhederne, som i gennemsnit har en lavere lønkvote end øvrige virksomheder. Den lave lønkvote i M&P-virksomhederne afspejler formentlig en højere (immateriel) kapitalintensitet eller højere markupper grundet markedsmagt. Lønkvoten i de øvrige virksomheder er steget over perioden.

**Udviklingen
er drevet af fem
M&P-superstjerner**

Ydermere viser analyserne, at M&P-virksomhedernes bidrag til vækst, produktivitet og lønkvote i høj grad er drevet af de fem fremstillingsvirksomheder med højest M&P-omsætning blandt M&P-superstjernevirksomhederne. Det er bemærkelsesværdigt, at det er ganske få virksomheder, der reelt står for en væsentlig del af udviklingen i BVT, produktivitet og lønkvote i perioden 2000-20.

**Konklusion 4:
BVT knyttet til M&P
udgør stigende
andel af BVT i
fremstilling**

M&P-virksomhederne får ikke kun indkomst fra M&P, men også fra traditionel indenlandsk produktion, inklusive traditionel vare- og tjenesteeksport, som ikke er M&P. Det betyder, at betydningen af M&P potentielt overvurderes, når der ses på M&P-virksomhedernes bidrag til værditilvækst, produktivitet og lønkvote, da der for eksempel medregnes værditilvækst i M&P-virksomhederne, som ikke er knyttet til M&P. I kapitel III foreslås en ny metode til at beregne BVT-bidraget fra M&P-aktiviteterne. Baseret på denne beregning er M&P-aktiviteternes andel af fremstillingsvirksomhedernes BVT steget fra 2 pct. i 2005 til ca. 20 pct. i 2022. Det svarer til, at de har bidraget med ca. 26 pct.point til en samlet vækst i fremstillingsvirksomhederne på 41 pct. over perioden.

**M&P-aktiviteter
bidrager med ca. ¼
af produktivitets-
væksten i
fremstilling fra
2005 til 2019**

Kapitlet diskuterer også udfordringerne ved at analysere gennemslaget af M&P-aktiviteterne på timeproduktiviteten og lønkvoten og forslår en metode baseret på virksomhedsdata, hvorpå bidraget hertil kan beregnes. En beregning i kapitlet finder, at M&P-aktiviteter kan redegøre for en vækst i timeproduktiviteten på 16 pct.point i perioden 2005-19. Timeproduktiviteten er samlet steget ca. 60 pct. i fremstillingsvirksomhederne over perioden. M&P-aktiviteternes bidrag svarer derfor til ca. en fjerdedel af den samlede produktivitetsvækst.

**M&P-aktiviteter
bidrager til at
reducere lønkvote**

Beregninger i kapitlet tyder på, at lønkvoten i fremstillingsvirksomhederne i 2019 ville være ca. 5 pct.point højere, hvis M&P-aktiviteterne fraregnes. Det afspejler blandt andet, at M&P-virksomhederne er kapitalintensive og har høje markupper, hvilket også giver sig udslag i en lav lønkvote i de danske aktiviteter knyttet til M&P.

DISKUSSION AF KONKLUSIONERNES IMPLIKATIONER

**Strukturelt skift i
dansk økonomi, ...**

Analyserne i kapitlerne peger på, at der henover en længere periode er sket en forskydning i sammensætningen af aktiviteten i dansk økonomi i retning af, at få M&P-virksomheder har stadig større betydning for den makroøkonomiske udvikling. Forskydningen i retningen af de store M&P-virksomheder indebærer en underliggende (strukturel) ændring i måden, hvorpå der produceres i dansk økonomi, idet mere af produktionen fysisk foregår i udlandet. Herudover er disse virksomheder kendetegnet ved at have høj produktivitet, høj markup og lav lønkvote, og forskydningen mod disse virksomheder betyder, at disse kendetegn slår igennem på den samlede produktivets- og lønkvoteudvikling i dansk økonomi

... svækker sammenhængen mellem produktion og beskæftigelse ...

Også andre sammenhænge i dansk økonomi ændres, når produktionen forskydes mod M&P-superstjernerne. Traditionelt har der været en tæt sammenhæng mellem produktion og beskæftigelse indenfor fremstillingserhvervene, men denne sammenhæng svækkes, når en større del af virksomhedernes indtjening er knyttet til produktion, der fysisk foregår i udlandet, idet værdien i det tilfælde skabes uden brug af dansk arbejdskraft.

... og kan mindske betydningen af danske lønomkostninger som udtryk for konkurrenceevne

Herudover påvirkes også betydningen af de relative enhedslønomkostninger (dvs. lønomkostningerne ved at producere en enhed output i Danmark relativt til udlandet) og den relative lønkvote som et mål for fremstillingserhvervenes konkurrenceevne. Når en betydelig del af selve produktionen finder sted i udlandet ved brug af udenlandsk arbejdskraft, mens danske virksomheder i stedet har værditilvækst forbundet med immaterielle rettigheder i produktionen, bliver lønomkostningerne i den danske del af industrien et mindre betydningsfyldt mål for danske fremstillingsvirksomheders konkurrenceevne, jf. også diskussionen i Nationalbanken (2019). Det indebærer i praksis en svagere kobling mellem den samlede eksport og mål for lønkonkurrenceevnen.

Output gap er et dårligere mål for kapacitetspres, når M&P fylder meget, ...

Også i tilrettelæggelsen af finanspolitikken kan den større betydning af M&P-aktiviteterne (og få, store M&P-virksomheder) have betydning. Finanspolitikken bør på kort sigt overordnet set fastlægges på baggrund af det forventede kapacitetspres i økonomien, jf. beskrivelsen i Grinderslev og Smidt (2023). Dette kapacitetspres kan måles på en række forskellige måder, herunder som output- eller beskæftigelsesgap (dvs. BNP henholdsvis beskæftigelsesens afvigelse fra dets konjunktur-neutrale niveau). I en situation, hvor virksomheder med global produktion har stigende betydning for værditilvæksten, kan output gap dog være et dårligere mål for kapacitetspresset i Danmark. Det skyldes, at M&P-værditilvæksten kun i mindre omfang trækker på arbejdskraft og fysisk kapital i Danmark. Høj BNP-vækst som følge af M&P vil derfor have et væsentligt andet træk på danske produktionsfaktorer end høj BNP-vækst som følge af indenlandsk produktion. Drivkraften bag output gap vil dermed være afgørende for, om output gap er udtryk for et egentligt kapacitetspres i dansk økonomi.

... mens forholdene på arbejdsmarkedet i mindre grad påvirkes af M&P

Forholdene på arbejdsmarkedet er i mindre grad påvirket af M&P-aktiviteterne (og de store M&P-virksomheder); M&P-værditilvæksten kan stige markant, uden at det påvirker dansk beskæftigelse i betydeligt omfang. Mål for presset på arbejdsmarkedet, eksempelvis beskæftigelsesgap, kan derfor være et mere præcist udtryk for presset i dansk økonomi end output gap. Tilrettelæggelsen af finanspolitikken bør ud

fra det hensyn lægge større vægt på arbejdsmarkedsforhold, eksempelvis beskæftigelsesgap, i takt med at omfanget af M&P stiger.¹⁰

Lavere lønkvote ændrer fordelingen af indkomst

Som nævnt ovenfor er der over en længere årrække sket en strukturel forskydning i retningen af M&P-virksomheder med høj produktivitetsvækst. Det er isoleret set gavnligt for dansk økonomi, idet det giver anledning til velstandsfremgang, og stigende velstand trækker i retning af højere velfærd, jf. også diskussionen i *Produktivitet, 2017*. Produktivitetsfremskridtene i M&P-superstjernevirksomhederne er dog sammenfaldende med ændringer i den funktionelle indkomstfordeling, hvor en højere andel af værdiskabelsen går til virksomhedsejerne. Udviklingen har dermed fordelings effekter, som skal vejes op imod produktivetsgevinsterne. Arbejdskraftens lavere lønandel behøver dog ikke at være udtryk for, at medarbejderne i de pågældende virksomheder modtager lavere løn end medarbejdere i andre virksomheder. Tværtimod tyder forskning på, at medarbejdere i virksomheder med lav lønkvote får højere løn end medarbejdere i andre typer af virksomheder, jf. Hémons og Olsen (2022b).¹¹ Faldet i lønkvoten er i stedet udtryk for, at værditilvæksten stiger mere end lønudgifterne i virksomhederne.

Høje markupper er en velfærdsomkostning, som dog også rammer udenlandske forbrugere

Samtidig med, at de har lavere lønkvote end andre virksomheder, er M&P-superstjernevirksomhederne som nævnt karakteriserede ved, at de har en høj markup. Det er et udtryk for, at de har markedsmagt, som de udnytter til at sætte for høje priser til ugunst for forbrugerne og til skade for den samfundsøkonomiske effektivitet.¹² De danske M&P-superstjerner betjener dog i vidt omfang udenlandske forbrugere, og det er således ikke kun danske forbrugere, der rammes af de høje markupper. Velfærdstab i Danmark som følge af en koncentration af aktiviteten blandt M&P-superstjerner med høj markup er dermed alt andet lige mindre. Litteraturen peger på, at der også i udlandet sker en koncentration af aktiviteten på superstjernevirksomheder, jf. beskrivelsen i kapitel II.

10) Et alternativ er at forsøge at korrigere BNP og output gap for værdiskabelse, der ikke slår ud i dansk kapacitetspres. Dette har været forsøgt med en række forskellige tilgange de senere år. I Nationalbanken (2023) vises BVT ekskl. produktion i udlandet (svarende til BVT ekskl. M&P), i *Dansk Økonomi, efterår 2023* vises BVT ekskl. medicinalindustrien og i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2024) vises BVT ekskl. medicinalindustrien og forsyningsvirksomhed. De forskellige tilgange til at korrigere den samlede økonomiske udvikling er formentlig blot forskellige måder at søge at fraregne få store virksomheders bidrag til BVT-væksten.

11) Tilsvarende finder Danmarks Statistik (2023), at medarbejdere i de globaliserede industrikoncerner får højere løn end i ikke-globaliserede industrikoncerner.

12) Isoleret indebærer de høje markupper *højere* priser. Den samlede effekt af superstjernerens fremkomst på priserne kan dog godt være negativ, fordi der er produktivetsgevinster forbundet med superstjernevirksomhederne, som isoleret set *sænker* priserne, jf. diskussionen i *Produktivitet, 2022*.

Det enkelte land kan have incitament til at understøtte store virksomheder

Det indebærer, at de danske forbrugere kan rammes af høje markupper hos udenlandske virksomheder.

Eftersom velfærdstabet ved høje markupper ofte i høj grad påføres udenlandske forbrugere, er det fremført, at det potentielt kan være velfærdsfremmende for de enkelte lande at støtte deres egne store (superstjerne)virksomheder og tillade fremkomsten af nye, eksempelvis ved at tillade fusioner der giver anledning til en høj markedsandel i Danmark, jf. Gaubert mfl. (2021). Det risikeres derfor, at forbrugere verden over ender med at bære dødvægtstabet ved forringet konkurrence og for høje priser fra såvel indenlandske som udenlandske superstjerner. En højere grad af koncentration af aktiviteten blandt superstjernevirksomheder taler derfor i retning af højere grad af international koordinering af eksempelvis konkurrencepolitikken på samme vis, som det eksempelvis sker på det digitale område, jf. EU's Digital Services Act (DSA) og Digital Market Act (DMA).¹³

13) Jf. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_en.

LITTERATUR

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2024): Prognose: Økonomisk afmatning fra et historisk stærkt udgangspunkt.

Danmarks Nationalbank (2019): Globaliseringen påvirker mål for lønkonkurrenceevne. Analyse (27).

Danmarks Nationalbank (2023): Fortsat højt inflationspres kræver stram økonomisk politik. Analyse i *Udsigter for dansk økonomi* (13).

Danmarks Statistik (2021): Hvordan indgår produktion af varer i udlandet i nationalregnskabet?

Danmarks Statistik (2023): Medarbejdere i globaliserede industrikoncerner. Analyse.

De Økonomiske Råds formandskab: *Dansk Økonomi, efterår 2022*.

De Økonomiske Råds formandskab: *Dansk Økonomi, efterår 2023*.

De Økonomiske Råds formandskab: *Dansk Økonomi, forår 2023*.

De Økonomiske Råds formandskab: *Produktivitet, 2017*.

De Økonomiske Råds formandskab: *Produktivitet, 2019*.

De Økonomiske Råds formandskab: *Produktivitet, 2020*.

De Økonomiske Råds formandskab: *Produktivitet, 2022*.

DI (2023): Superstjerne-virksomhederne fylder stadig mere i dansk økonomi.

Finansministeriet (2022): *Økonomisk Redegørelse, august 2022*.

Foster, L., J.C. Haltiwanger og C. Syverson (2008): Reallocation, firm turnover, and efficiency: Selection on productivity or profitability? *American Economic Review*, 98 (1), s. 394–425.

Gaubert, C., O. Itskhoki og M. Vogler (2021): Government policies in a granular global economy. *Journal of Monetary Economics*, 121, s. 95–112.

Grinderslev, D., og J. Smidt (2023): *SMEC Dokumentation, 2023*. De Økonomiske Råds Sekretariat.

Hémous, D., og M. Olsen (2022a): The Firms behind the Labor Share: Evidence from Danish Micro data. ROCKWOOL Fonden. Study paper 173.

Hémous, D., og M. Olsen (2022b): Worker heterogeneity and large firms. ROCKWOOL Fonden. Study paper 174.

